

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre . . . 10 kor. Félévre 6 „	Szerkeszti: DR. CHARMANT OSZKÁR budapesti kir. közjegyző. Főmunkatárs: Dr. HOLITSCHER SZIGFRID budapesti kir. közj.-helyettes.	Szerkesztőség és kiadó- — hivatal — Budapest, Andrassy-út 9.
--	---	--

Tartalom: A tilos és a jó erkölcsökbe ütköző szerződésekről. — A váltóóvások reformja. — Felsőbirósági határozatok. — Közlemények.

A tilos és a jó erkölcsökbe ütköző szerződésekről.

A felek szerződési szabadságának bizonyos korlátai vannak minden jogban. Eltekintve azoktól a szerződésektől, melyeket a törvény nem érdemesít oltalomra, amelyek alapján ennél fogva kereset útján érvényesíthető kötelem nem keletkezik, hanem csupán naturalis obligatio (játék és fogadás), — vannak oly szerződések is, melyeket a törvény egyenesen tilosaknak declarál, melyek ennél fogva nemcsak keresettel nem ruháztatnak fel, hanem egyáltalán semmisek, vagyis a felek által akart joghatályt semmi tekintetben sem idézik elő és annak szempontjából egyáltalán nem létezőknek tekintendők, úgyhogy azok alapján naturalis obligatio sem keletkezik, hanem a teljesítésként adott érték vissza is követelhető. Ilyenek azok a szerződések, melyek akár valamely positiv törvényes tilalomba ütköznek, akár a jó erkölcsökkel vagy a közrenddel ellenkeznek. Az ilyen szerződések semmisségét minden jog és törvényhozás kimondotta. Már a rómaiak szerint „generaliter novimus turpes stipulationes nullius esse momenti“ (l. 26. D. de V. O. 45. 1.). Így rendelkeznek a *code civil* 1131., 1133. §-ai: „L'obligation sur une cause illicite ne peut avoir aucun effet. La cause est illicite, quand elle est prohibée par la loi, quand elle est contraire aux bonnes moeurs ou à l'ordre public“; az *osztr. polg. tkv.* 878. §-a: „Was ...

unerlaubt ist, kann kein Gegenstand eines gültigen Vertrages werden“; a *német polg. tkv.* 134., 138. §-ai: „Ein Rechtsgeschäft, das gegen ein gesetzliches Verbot, . . . das gegen die guten Sitten verstösst, ist nichtig“; a *magyar polg. tkv. terv.* 955., 956. §-ai: „Törvényes tilalomba ütköző . . . erkölcstelen tartalmú vagy a közrendbe ütköző szerződés semmis“.

Bíróságaink gyakorlata alapján fennálló jogunkban is ez a szabály. Ennek megfelelően mondja ki tételes törvény is, nevezetesen az 1874:XXXV. t.-cz. 59. §-a: „A közjegyzőnek ügyelni kell arra, hogy az ügylet, amelyben közreműködése felkérte, a törvénnyel ne ellenkezzék. Ez esetben erre a feleket figyelmeztetni s ezt a közokiratban megemlíteni köteles. Oly ügyletben pedig, mely a büntető törvénnyel, a közrenddel vagy az erkölcsiséggel ellenkezik, résztvennie nem szabad“.

A közjegyzői közreműködés szempontjából tehát a bármi okból tilos és ennélfogva egyaránt semmis szerződéseknek mégis két csoportját kell megkülönböztetnünk. A valamely törvénnyel ellenkező, törvényes tilalomba, de nem büntető törvénybe ütköző ügyletben, daczára annak hogy az semmis, a közjegyző, ha a felek a figyelmeztetés daczára az okirat felvételéhez ragaszkodnak, közreműködhetik, sőt figyelemmel az 56. § rendelkezéseire, közreműködni köteles is. Ellenben a büntető törvénnyel, a közrenddel vagy az erkölcsiséggel ellenkező ügyletekben a közjegyző közreműködése absolute ki van zárva. Ez a megkülönböztetés az egyszerűen tilos és az u. n. turpis causa ügyletek között, nemcsak a közjegyzői törvényben áll fenn és a közjegyzői közreműködés szempontjából lényeges, hanem az anyagi jogban is ismeretes és magánjogi következményekkel is járhat. Mindkét esetben ugyan az ügylet egyaránt semmis vagyis a szándékolt joghatály szempontjából nem létezőnek tekintendő. A felek helyzete is rendszerint egyforma lesz ezen ügyletek mindkét csoportjánál. Nevezetesen azt, hogy valamely szerződés törvényes tilalomba ütközik, rendszerint mindkét félnek egyaránt kell tudnia, ép úgy mint ahogy a szerződés erkölcstelen voltát egyformán kell ismerniök. Az az eset tehát, hogy az egyik fél a másiktól a szerződés semmisségéből eredő kárának megtérítését követelhesse, nemcsak az erkölcstelen, de az egyszerűen tilos szerződéseknel sem fog rendszerint felmerülhetni. Mégis utóbbiaknál ez alól kivétel képzelhető, ha csupán rendészeti vagy kisebb területen hatályos tilalmakról van szó, melyeket csupán az egyik

fél ismert vagy ismerhetett kellő gondosság mellett. Ilyen esetekben a hibás fél kártérítési közelettsége megállapítható, amint azt péld. a magyar polg. tkv. terv. 953., 955. §-aiban teszi is, míg az erkölcstelen szerződéseknel erre egyáltalán nem kerülhet sor. Míg továbbá a szerződés erkölcstelensége mindig megkötésének időpontja szerint, az akkor uralkodó közfelfogás alapján ítéendő meg: addig elképzelhető az arra az esetre való érvényes szerződés, amikor valamely törvényes tilalom megszűnik. (L. magyar polg. tkv. terv. 954., 955. §§.)

A következőkben a tilos és a jó erkölcsökbe ütköző szerződésekkel közelebbről kívánunk foglalkozni mai jogunk, nevezetesen tehát bírói gyakorlatunk szempontjából. Magánjogunknak ezen az irodalomban meglehetősen elhanyagolt témája — polgári törvénykönyv hiányában is — annyival inkább alkalmas a tüzetes kifejtésre, mert az ezen a téren felmerülő kérdések megoldását úgy sem nyújthatja magánjogi codex, hanem egyrészt a tilos ügyletek sora a különböző szaktörvényekben van megállapítva, másrészt a jó erkölcsökkel való ellenkezés eseteit tételes törvény egyáltalán ki nem merítheti, hanem csupán a mindenkor közfelfogás és az annak tükrét képező bírói gyakorlat van hivatva megállapítani. Emellett a közj. törv. 59. §-ban foglalt rendelkezésből kifolyólag nemcsak a bíró, hanem a közjegyző is hivatva van kifejezést adni az uralkodó köztudatnak és irányt mutatni arra nézve, hogy hol vannak a felek szerződési szabadságának a jó erkölcsök által parancsolt korlátai?

I.

A positiv törvényes tilalomba ütköző szerződések tulajdonképpen az illető tételes törvények egyszerű felsorolásával volnának elintézhetőek és messzebb menő tárgyalást nem igényelnének. Azonban épen ezen a téren a fogalmak sok tekintetben tisztázva nincsenek és a bírói gyakorlatban is meglehetősen zavar uralkodik. Lehetséges ugyanis, de épen nem okvetlen szükséges, hogy a törvényes tilalomba ütköző szerződés egyúttal erkölcstelen tartalmú is. Ez a megkülönböztetés — amint fentebb láttuk — elsősorban épen a közjegyzői közreműködés szempontjából lényeges. Lehetséges továbbá, hogy valamely ügylet törvényes tilalma csupán közigazgatási jelleggel bír, ellenben a felek magánjogi viszonyát érintetlenül hagyja; nem zárja ki, hogy abból egymással szemben jogokat érvényesíthessenek és így annál kevésbé mondható, hogy

az ilyen jellegű tilalom magát az ügyletet semmissé tenné. Elsősorban az *egyedárúsági tilalmakba* ütköző ügyletekre gondolunk itt, melyekkel a következőkben közelebbről kívánunk foglalkozni.

1. Az 1876:XIV. t.-cz. szerint, míg a reáljogú gyógyszer-tárak szabadon eladhatók (130. §), addig a gyógyszer-tár személyes üzleti joga a gyógyszer-tári jogosítvánnyal felruházottnak személyéhez van kötve és el nem adható (131. §). Véleményünk szerint ezen utóbbi tilalomnak csak az a jelentősége lehet, hogy a vevő a jogosítványnak ezen címen magára való átruházását az illetékes közigazgatási hatóságnál vagyis a belügyministeriumnál nem kérelmezheti. Ellenben már a közösen kért átruházás azon a címen, hogy a törvényes tilalommal szemben a jogosítvány tényleg adásvétel tárgyává tétetett, meg nem tagadható, mert a törvény szerint az engedélyt csakis a törvényes minősítés hiánya vagy bebizonyított erkölcsi megbízhatatlanság esetében lehet megtagadni (131. § 2.). Hiszen köztudomású, hogy a gyógyszer-tári jogok állandó és rendszeres adásvétel tárgyát képezik és ingyenes átruházás, családi körön kívül, egyáltalán nem fordul elő. Ha ennek dacára a belügyministerium a törvényes szabályok betartásával közösen kért átruházást eddig még sohasem tagadta meg, ez világosan szól a törvénynek fentjelzett értelmezése mellett.

Annál kevésbé mondható már most, hogy az ilyen vétel-ügylet magánjogi szempontból tiltott és ennél fogva semmis ügylet volna. Ennek szükségképeni folyamánya az lenne, hogy abból nemcsak keresetet nem lehetne támasztani, de az annak alapján önként szolgáltatott értéket is vissza lehetne követelni. Már pedig minden jogérzettel ellenkezne, hogy az átruházás megtörténtével a kikötött vételárat ne lehessen érvényesíteni, sőt a kifizetett vételárat az átruházótól vissza is lehessen követelni. Ezekben a rendszeresen engedélyezett átruházásokban a közfelfogás semmiféle erkölcstelen tartalmat nem lát és azzal épen az ellenkezne, ha ezen ügyleteknek magánjogi hatálya megtagadtnék. Erre a véleményünk szerint helyes álláspontra helyezkedett a Curia is 1901. december 19-én kelt I. G. 447. sz. ítéletében. A felmerült esetben egy gyógyszerész özvegye az 1876:XIV. t.-cz. 132. §-a szerint őt megillető haszonélvezetet átruházta. A alsóbiróságok a 8000 K megfizetése iránt indított keresetet elutasították, mert a vételi szerződés a törvény által ki van zárva. A Curia ellenben dacára annak, hogy az eladás kézen fekvő volt, a keresetnek helyt adott

és kimondotta, hogy a haszonélvezet mint „*vagyonjog tárgya*“ átruházható. Ami pedig a szintűgy személyhez kötött özvegyi haszonélvezetre áll, az áll magára a jogosítványra nézve is. Ugyanez a felfogás tűnik ki a budapesti kir. ítélőtáblának egy legutóbbi, 4324/1907. sz. határozatából is. Egy gyógyszerész ellen hitelezői csődöt kérvén, miután panaszolt azzal védekezett, hogy vagyonnal nem bír, a hitelezők hajlandóknak nyilatkoztak költségbiztosíték adására, azt hozván fel, hogy a tömeggondnok majd teremt alapot a hitelezők kielégítésére, t. i. panaszolt gyógyszer-tárát átruházta másra, aki ennek fejében nevének készpénzben 120,000, váltókban 180,000 K-t fizetett. A törvényszék a csődnyitásnak vagyonihiány miatt nem adott helyt, ellenben a tábla azt elrendelte, indokul a többi között a következőt hozván fel: „Habár az 1876:XIV. t.-cz. 131. §-a szerint a gyógyszer-tár személyes üzleti joga a jogosítvánnyal felruházottnak személyéhez van kötve s ily jogosítvány el nem adható, a gyakorlati életben, köztudomásként, az ily jogosítvány is vagyoni értékkel bír. Ennél fogva panaszottnak a beismerése, hogy gyógyszer-tári jogosítványáról lemondott s ennek következtében harmadik személy részesült vagyoni előnyben, *valószínűsíti oly vagyonjogi igény létezését*, melynek érvényesítése útján, csődnyitás esetén, a tömeggondnok által esetleg csődvagyon lesz előállítható.“ Tehát úgy a Curia, mint a budapesti tábla a törvényes tilalom dacára a gyógyszer-tári jogosítvány átruházásából eredő vagyonjogi igényt és annak kereset útján való érvényesíthetőségét világosan elismerik. Az eladás tilalma ennél fogva csupán közigazgatási rendszabály jellegével bírhat és az azzal ellenkező magánjogi ügyletet semmissé nem teszi. A közjegyzői közreműködés szempontjából pedig, igaz ugyan, hogy ezen ügylet a törvénnyel ellenkezik, de a közj. törv. 59. §-nak csupán első bekezdése alá esik és ennél fogva ha a felek a közjegyző figyelmeztetése dacára, annak közjegyzői okiratba foglalásához ragaszkodnak, az meg nem tagadható és a vételár is hivatalos létbe vehető azzal, hogy az átruházás engedélyezése után lesz az eladónak kiszolgáltatandó. Mert arra nincs alap, hogy az ilyen ügyletet a közrenddel vagy a jó erkölcsökkel ellenkezőnek tartsunk, mikor maga a közigazgatási hatóság a köztudomású adásvétellel kapcsolatos átruházásokat napról-napról engedélyezi, a legfőbb bíróságok pedig az arra alapított vagyonjogi igények megállapítása alól magukat ki nem vonhatják.

2. Ugyanezt az álláspontot kell elfoglalnunk az italmérési jog

átruházását vagy bérbeadását tárgyazó ügyletekkel szemben is. Az 1899:XXV. t.-cz. 15. §-a csupán azt mondja ki, hogy az engedély elvonható attól, aki azt bérbeadja vagy átruházza. A felek magánjogi viszonyára ez a tilalom nem hat ki és a bíróságok az abból eredő jogok érvényesíthetőségét állandóan el is ismerik. „A törvény rendelkezései az italmérési engedély bérbeadását vagy másra átruházását nem nyilvánítják az ebbeli szerződés érvénytelenségét eredményező tiltott ügyletnek, hanem az italmérési engedélyt csak elvonhatónak nyilvánítják s az ilyen szerződésnek az engedély megvonása következtében megszűnése nem vonja maga után a szerződő felek magánjogi igényeinek érvényesíthetőségét“. (Curia 1904. november 23. G. 340.) Ugyanezen alapul a Curianak 1902. december 11-én I. G. 360. sz. ítélete is és ennek megfelelően mondta ki a kassai kir. ítélőtábla G. 93/1898. sz. ítéletében, vonatkozással az 1888:XXXV. t.-cz.-nek az italmérési adó beszedését szabályozó hasonló tilalmára, hogy „ennek a tilalomnak megszegése csak a kincstárt jogosítja fel a várossal kötött szerződés megszüntetésére, de nem vonja maga után a város és egy harmadik személy között az adó beszedése tárgyában létrejött szerződés feltétlen érvénytelenségét és nem szolgálhat alapul a szerződésből eredő kötelezettségek megtagadására.“

3. Nem tudunk más eredményre jutni a dohánytőzsdék átruházását tárgyazó ügyleteknél sem. A dohánygyártmányok eladására vonatkozó és az 1868:XVI. t.-cz. és későbbi törvények által fenntartott szabályok szerint, a magyar korona országainak gyáraiban készült avagy dohányáruraktáraiból származó dohánynyal és dohánygyártmánnyal csak az kereskedhetik, illetve ily árukat csak az adhat el, aki arra az illetékes pénzügyi hatóságtól engedélyt nyert, mely engedély személyes jogosítványt képez és melynek más részére való bármely ürügy alatti átengedése vagy bérbeadása a dohányárulási engedélytől való elmozdítását vonja maga után. Ezen nyilván közigazgatási jellegű rendelkezés alapján a Curia mégis 1901. június 21. I. G. 222. sz. ítéletében azt mondta ki, hogy a bérbeadást tárgyazó szerződés „már kezdettől fogva törvény erejével bíró és köztekintetektől tiltó szabályokba ütközvén (*turpis causa*), érvénytelen volt“. 1902. október 24-én 743. sz. alatt kelt ítéletében pedig hogy „a szerződés az idézett pénzügyi szabályokba ütköző és így eredetileg semmis, mert abból, hogy a megállapított vételárnak a fűszerüzletbeli cikkek csak csekély részét képezhették

és így a szerződés tárgyát főleg a dohánytőzsdébéli készlet képezte, melyet felperes az illetékes pénzügyi hatóság engedélyének előleges kieszközlése előtt kezelésébe átvenni a szerződés szerint jogosítva volt: megállapítható, hogy felek egyező akarata főleg oda irányult, hogy vevő az eladó közreműködésével a dohánytőzsde bérleti jogot szerezzék meg“. Szerintünk az átruházás csupán magában a tiltó rendelkezésben megállapított consequentiával, t. i. az engedély elvonásával járhat. Hogy miért képez épen ezen egyedárusági tilalom megszegése *turpis causa*-t is, nehezen lehetne megindokolni és kérdés vajon a Curia teljes következetességgel elmenne-e odáig is, hogy felmerülő esetben a dohánytőzsde közigazgatási úton is tényleg megtörtént átruházásáért teljesített érték visszaszolgáltatására kötelezi az átruházót? Mert a magánjogilag tiltott és a jó erkölcsbe ütköző szerződések nemcsak kereset nélküli, de semmis szerződések is, melyek alapján *naturalis obligatio* sem keletkezik és a tényleg teljesített szolgáltatás visszakövetelésének is van helye. Így a budapesti tábla 1902. február 14-én I. G. 316/1901. sz. ítéletében kimondotta: „Jóllehet áll az, hogy valamely törvényileg nem tiltott, de bírói úton nem érvényesíthető jogviszonyból eredő kötelezettség folytán teljesített fizetés a fizető felet nem jogosítja fel, hogy a már teljesített fizetést visszakövetelhesse; de nem terjeszthető ki ez a jogszabály a törvény által tiltott vagy a köz-erkölcsökbe ütköző, tehát önmagukban semmis ügyletekből eredő teljesítésekre, melyek az állandóan követett bírói gyakorlat szerint visszakövetelhetők.“ Ennek a szabálynak alkalmazása a dohánytőzsde megtörtént átruházásának esetére, a jogérzettel bizonyára ellenkező eredményekre vezetne.

Mindazonáltal a közjegyző, a Curia tekintélye előtt meghajolva, kénytelen lesz alkalmazni a közj. törv. 59. §-ának második bekezdését és azért alig vehet fel ilyen ügyletről közjegyzői okiratot.

(Folyt. köv.)

H. Sz.

A váltóóvások reformja.

Lapunk m. évi utolsó számában megjelent cikk foglalkozott az igazságügyministernek a kereskedelemügyi ministerhez intézett azon átiratával, melyben a váltótörvénynek a váltóóvásra vonatkozó rendelkezéseinek módosítását hat pontban javasolja. A kereskedelemügyi minister ezt a tervezetet véleményadás céljából megküldötte az ország ipari és kereskedelmi testületeinek.

I.

A Magyarországi Pénzügyintézetek Országos Szövetsége e tárgyban az igazságügyministerhez a következő felterjesztést intézte:

Az óvás indokolatlan ünnepélyességének és merev formalizmusának kifejezője az a hosszadalmas okirat, melynek tartalmi kellékeit a törvény 99. §-a írja elő. Noha a váltóóvás lényegileg nem egyéb, mint egyszerű tanusítása azon meglehetősen száraz ténynek, hogy az adós elvállalt kötelezettségének a kellő időben vagy mértékben eleget nem tett, a törvény érvényét szigorúan körülírt óváslevél feltételéhez köti, amelynek az óvatoló személy mulasztására visszavezethető bármily hiánya az egész óvási eljárás szabálytalanságát és ennek következtében magának a kereseti, illetve visszkereseti jognak elvesztét vonja maga után. E visszaszállással szemben kimondandónak véljük, hogy az óvásnak a váltón van a helye. Az óvás kivételére törvényileg hivatott személy a bemutatás tényét és a váltókötelezettnek feleletét nem külön okiratban, hanem a legrövidebb alakban magán az eredeti váltón, helyszűke esetén annak toldatán hitelesen tanusítsa.

Ezáltal elesik annak szüksége, hogy a megóvatolt váltó óvási oklevélbe másolatban felvételessék, vele végképen ki van zárva az igen gyakori eshetőség, hogy a másolat hibája folytán a váltó azonossága megtámadtassék, mi a váltóóvás érvénytelenségét ismert közvetkezményeivel vonná maga után.

Megakadályozója e reform azon visszaélésnek, hogy szükségbe került váltók továbbadassanak olyanoknak, akik az óvásról mit sem tudnak. Véget vet azon vitának, vajjon a nem keltezett utóforgatmány óvás előtt vagy után került a váltóra.

Gyakorlatilag e reform már kipróbáltatott az angol jog területén, a skandináv és orosz váltórendtartások pedig kötelezően előírják.

Elméletileg sem hozható fel ellene kifogás. Ha minden a váltó kibocsátásából, elfogadásából, forgatásából származó kötelezettséget magának a váltónak tartalmából állapítunk meg és e tartalom elégtelenségét vagy hiányosságát más bizonyítékkal nem pótolhatjuk, miért volna a visszkereseti jog biztosítása céljából szükséges váltócelekmény feljegyzésének a váltón kívül a helye? Sőt ha következetesen akarunk lenni, azt kell mondanunk, hogy a váltóbemutató sikertelenségét tanusító bizonylat céljaira nemcsak hogy külön okirat kiállítására szükség nincsen, hanem a váltó természetével egyenesen ellentétben áll, hogy kötelező ereje más okirat kiállítása útján pótoltsék.

Mihelyt az óvást a váltó vagy annak toldata magában foglalja, egyszerűsíthető az óvás tartalma is.

Feleslegessé válik a mostani törvény első tartalmi kelléke, nem szükséges, hogy az óvás magában foglalja a váltónak vagy a másolatnak és minden rajta levő hátiratnak „s megjegyzésnek hű mását“. Mert az óvás hordozója nem külön okirat, hanem maga a megóvatolt váltólevél, melynek azonossága többé kétségbe nem vonható. Ezzel elesnek mindazon viták, melyek ma az azonosság kérdésében oly gyakoriak, megszűnnek azok az érvénytelenségi esetek, melyeket egy kihagyott sor, egy elvétett szó, egy olvashatatlan név előidézhet.

De feleslegessé válik az aktiv és passziv legitimatio igazolására szükséges adatok felvétele is. Az óvásnak ezentúl nem kell tartalmazni „nevét vagy czégét azon személyeknek, akik részére és akik ellen az óvás felvételre“. Az első felesleges, ha a váltóbirtokos a kibocsátót és minden forgatót felhatalmaz arra, hogy a teljesítést követelhesse és a bemutatás eredménytelensége esetén az óvást felvehesse. A második az óvatolt személy megnevezésének mellőzése meg azért természetes, mert magától értetődik, hogy az óvatolt mindig vagy az intézvényezett, vagy ettől különböző, de határozottan megjelölt fizetési személy. Egyedül annak a személynek megnevezése szükséges, akinek a váltó tényleg bemutatva lett.

Kevésbé lényegbe vág, de ugyancsak egyszerűsítene az óvást, ha elmarad „az óvatolt személyhez intézett felszólítás“. Csak a feleleten van súly, a felszólításnak a törvény által megkövetelt és szokásos leírása felesleges formáság, mely az óvásnak nem bizonyítási eszközként, hanem ünnepélyességi aktus gyanánt való felfogásán alapul.

Mindezeket tekintetbe véve, tiszteletteljesen javasoljuk, hogy a váltótörvény mai 99. §-a ily módon fogalmaztassék:

Az óvás a váltón vagy annak todatán veendő fel. Az óvásnak magában kell foglalnia:

1. Megnevezését azon személynek, kinek a váltó bemutatott.
2. Megemlítését annak, hogy a teljesítés milyen okból és milyen terjedelemben maradt el.
3. Az esetleges közbenjárást.
4. Az óvás keltét, az óvatoló közeg aláírását és pecsétjét.

Azon szerfeletti következményeknél fogva, melyek az óváshoz fűződnek, váltótörvényünk 101. §-a gondoskodik arról, hogy az óvás megrögzítettessék. Evégből kötelességévé teszi az óvatoló személyeknek, hogy a felvett óvásokat egész kiterjedésben egy e végre vezetendő, laponként folyószámmal ellátott és hitelesített jegyzőkönyvbe, napról-napra idő- és sorrendben bevezessék és az érdekelt feleknek vagy ezek jogutódainak a költségek megtérítése mellett akár egyszerű, akár hiteles másolatban bármikor kiadják.

A törvény által előírt ezen nehézkes, sok idővesztéssel és munkaszaporítással járó óváskönyvek vezetése azonban céltalan és felesleges.

Az óváskönyvek ugyanis az óvások másolatait tartalmazzák s így azokból sem az eredeti óvás hiányait pótolni, sem pedig az eredeti óvás ellen bizonyítani nem lehet.

A feleknek kiadott akár egyszerű, akár hitelesített másolatok azonban nemcsak hogy a váltót és az eredeti óvási oklevelet nem pótolják, hanem semmiféle jogsegélyre nem szükségesek, de még csak nem is alkalmasak. A váltóügyekben követendő eljárást szabályozó (1881. évi nov. 2851. I. M. E.) rendelet 14. §-a értelmében a sommás fizetési meghagyás csak eredeti okirat, vagyis csak eredeti óvás melléklése esetében bocsáttatik ki. A rendes váltói eljárás során pedig a valószínűsítése annak, hogy a peres váltó felperesnek tényleges birtokában volt, tanuk vagy egyéb bizonyítási eszközök segélyével is joghatályosan beigazolható, mindenesetre erre az óvatoló személynek oly bizonyítványa is elegendő, mely az eddigi óváskönyvektől különböző, jóval egyszerűbb alakban vezetendő óvási jegyzőkönyvek alapján is kiadható.

A tapasztalat tényleg azt mutatja, hogy közjegyzőknél rakás-számra porladnak az óváskönyvek, mert a közönség belátva az

egész intézmény hasznavehetetlen voltát, az óváskönyvekből másolatokat egyáltalán nem vesz ki.

Mindezeknél fogva azt javasoljuk, hogy az óvást felvevő közegek a mai óváskönyvek vezetése alól felmentessenek és a céljuknak megfelelőbb, egyszerűbb és a felvétel sorrendjében napnap után összefűzendő jegyzőkönyvek vezetésére köteleztessenek.

E jegyzőkönyvek tartalmazzák az óvás számát, a váltóbirtokos, a kibocsátó, az intézvénnyezett, valamint a főrgatók neveit, az esetleges telep vagy szükségbeli telep helyét, a váltó keltét, lejárátát, értékének és minőségének megjelölését, végül a bemutatás helyét és idejét. A jegyzőkönyvekből a felek kívánságára bármikor kiadandó hitelesített kivonat az eredeti óvást mindenben pótolja.

Az óvás reformja körül folyó vitákban legtöbb nézeteltérésre az a kérdés adott okot, vajjon az óvás felvételéhez jogi tudással rendelkező közegekre van-e szükség. A mai jogállapot tudvalevőleg az, hogy az óvásokat közjegyzői székhelyen és e helyekhez csatolt járásbirósági területen közjegyzők és váltójegyzők, más járásokban járásbirósági tisztviselők (járásbíró, aljárásbíró, járásbirósági jegyzők és aljegyzők) veszik fel.

A jelenlegi szabályozással szemben a postaóvás, de más irányú reform hívei is az óvásban csak sablonmunkát látnak, melynek elvégzésére oly drága erőkre szükség nincsen. Szerintünk az óvás felvétele bizonyos fokú jogi tudást igényel, melylyel ama közegek, kikkel a maiakat helyettesíteni kívánják, egyáltalán nem rendelkezhetnek.

Viszont el kell ismernünk, hogy az óvás felvételére jogosult közegek szűk köre folytán az óvásdíjak akárhányszor aránytalanul magasak. Igen gyakori eset, hogy oly helyeken, ahol sem közjegyző, sem járásbiróság nincsen, az óvási költségek meghaladják a váltóösszeg nagyságát. A legkisebb óvásdíj 6 K 20 f, de ez az összeg a közjegyző székhelyén kívül teljesített óvásoknál 30—40, sőt 100 K-t is tehet ki.

Szükségesnek véljük ezért, hogy gondoskodás történjék kevésbé elfoglalt és közelebb eső közegekről. Kiterjesztendőnek tartjuk mindenekelőtt a közjegyző jogosultságát helyetteseire időn kívül, valamint az irodájában alkalmazott jelöltjeire is. Az óvások felvételével megbízandók továbbá ügyvédek oly helyeken, ahol sem közjegyző, sem járásbiróság nincsen, ami által a köz- és váltóügyvéd eredeti értelme visszaállíthatnák; sőt ügyvédeken túlmenően esetleg körjegyzők is, akik ma amúgy is már jelentős jogi munkák végzésére jogosítvák.

Megszűnnék ily módon az a visszás állapot, hogy ma, amikor a hazai pénzüzetek váltótárczája hétszázszor nagyobb, az óvás felvételére kevesebb közeg álljon rendelkezésükre, mint az 1840. váltótörvény meghozatala idejében.

A legnagyobb bizonytalanság uralkodik azon kérdés körül, vajjon jogosítva van-e az óvatoló közeg a fizetés végetti bemutatás alkalmával óvás felvétele előtt az adós részéről felajánlott teljesítést átvenni és nyugtázni?

Az uralkodó felfogás a felek és az óvatoló személyek közötti viszony jogi természetéből kiindulva, tagadja a pénzátvételi jog és kötelezettség fennforgását.

E magyarázat nem felel meg a hitelélet követelményeinek, sőt jogilag is vitatható lehet, hogy az óvatoló közegnek teljesítésre irányuló felhívása nem foglalja-e magában a felajánlott teljesítés elfogadásának kötelezettségét.

Ezért tiszteletteljesen javasoljuk annak kimondását, hogy a fizetés végetti óvás esetében a felajánlott fizetés vissza nem utasítható, hanem az óvatoló közegek a felajánlott fizetés átvételére és nyugtázására jogosultak.

Az óvásnak, valamint egyéb váltócselekményeknek teljesítésére a törvény megállapítja, hogy azok d. e. 9—12 óra közt, délután pedig 2—5 óra közt eszközölködnek. Ez a szabályzás nem czélszerű, mert az üzleti órákkal amúgy sem vág egybe, az idő megszakítotttsága pedig az óvásfelvevő közegekre igen hátrányos.

Az óvásfelvételi időtartam szűk határai véleményünk szerint tágítandók, ezeken belül a folytonosság helyreállítandó. Ezért, ha a végrehajtási törvénynek a végrehajtási cselekmények foganatosítására vonatkozó időhatározmányai átvehetők nem volnának, tiszteletteljesen javasoljuk, hogy a váltói jogok érvényesítése vagy fenntartása végett valamely személynél teljesítendő váltócselekmények délelőtt 9 óra és délután 6 óra közt eszközöltessenek, reggeli 9-től d. u. 6-ig legyen felvehető az óvás, nehogy a közjegyző, ügyvéd stb. legértékesebb idejét legyen kénytelen e kevéssé jövedelmező munkára elfecsérelni.

Ha az óvás fenti javaslataink értelmében reformáltatik, költséges volta nem fog többé panaszra okot szolgáltatni. Ennek dacára végezetül rá kell mutatnunk a jelenlegi óvásnak e tekintetben fennálló visszásságára. A váltó maga érték szerint fokozódó illeték alá esik, illetéke pedig legolcsóbb valamennyi okirat illetéke

között. Ezzel a fokozódással és olcsósággal ellentétben áll a mai állandó óvatolási díj és a rendes közjegyzői tanúsítványnál kétszeres nagyobb bélyegilleték.

Az óvás költségeinek a javasolt reform dacára netán mutakozó aránytalanságának megszüntetésére vagyunk bátrak javasolni, hogy a mai állandó díj helyébe a váltó értékével arányosan emelkedő díjfokozat lépjen, az óvás illetéke pedig az egyéb közjegyzői tanúsítványoknál szokásos 1 korona legyen.

II.

A Debreczeni kereskedelmi és iparkamara kimondotta, hogy az Országos magyar kereskedelmi egyesülés által belga mintára behozni javasolt postaóvást nem tartja a magyarországi viszonyokkal összeegyeztethetőnek.

A váltótörvény 44. §-a szerint elengedhető óvásnak az elfogadón kívül a kibocsátóra és forgatóra való kiterjesztése, amint az igazságügyminister javasolja, — megfelelő ellengarantiák nélkül — az érdekeltek nagy részénél jogosan szül aggályokat.

Ahol közjegyző vagy járásbiróság nincs, a váltóóvás felvételére ügyvéd is feljogosítandó. Közigazgatási alkalmazott (közjegyző) azonban nem.

Az óvás a váltóra vagy toldalékára vezetendő.

A külön óváskönyvek feleslegesek.

Az óvásfelvételek hivatalos órája 9—6-ig állapíttassék meg.

Az óvás díja skálaszerűen emelkedjék, tarifai alapon.

Bélyegdíj egy koronában állapítandó meg.

A debreczeni kamara a váltóóvás reformkérdésében ezenkívül kerületében a pénzüzetektől, szövetkezetektől, közjegyzőktől, nevesebb ügyvédektől írásos véleményt, illetve adatgyűjtést is kért, amelyet aztán csoportosít és az értekezleten szerzett tapasztalatokkal együtt felterjeszti a kereskedelmi miniszterhez.

III.

Dr. Sáray Bertalan, técsői kir. közjegyző, a debreczeni kamara felhívására a következő véleményt adta:

A postai óvás a mai nap fennálló váltójogunk, váltótörvényünk és eljárásunk keretébe be nem illeszthető, mert a törvény intenciója szerint az óvás, mint a visszkereset alaki feltétele jelentkezik, s lényegében azon cselekvény marad, melynek megtörténte

nélkül a fizetési ígéret beváltásának megtagadását jogosan feltételezni nem lehet.

Az óvás, mint a visszkereset feltétele, formai ügylet, melynek a váltóbiróság által hivatalból vizsgálendő s a váltótörvény 99. §-ában előírt és pontosan betartandó kellékei vannak, s így az óvás bizonyos solennitással jár, melynek betartására a mai postaintézményünk berendezve nincs és nem is lehet, mert az még a legkisebb faluban is jogi szakismeretekkel bíró postai alkalmazottakat feltételezne . . .

Mi solennitást nyújtana, ha pl. kisebb faluban egy — nevét is alig leírni képes — kihordó közvetíténé az óvás tényét: a bemutatást?! aki még arra sem volna képes, hogy küldetése célját a félnek előadná, aki azt sem volna képes meghatározni, hogy melyik az eredeti váltó?! mi módon volna képes eljárni az ilyen postaközeg a bonyolultabb esetekben, p. o. elfogadás végetti bemutatás, a szükségbeli utalvány, névbecsülés, avagy fizetés eseteiben?!

A mai eljárási rendszerünk szerint az óvatoló személy hármas garantiát nyújt a váltójogi solennitások tekintetében: a) szellemi: a jogtudást; b) egyéni: a solennitásnak megfelelő személyiségében; c) vagyoni: letétben levő tekintélyes óvadékában és állásának féltésében.

A postai óvás tehát csak úgy volna behozható, ha ezen hármas irányban garantiát nyújtó postai hivatalnokok kreálnának óvadékkal, ez pedig az állam olymértvű megterhelésével járna, ami miatt, ha az óvatoló személy díjain takaríthatnák is meg valami, ezen megtakarításánál többet volna kénytelen beszélni az állam bélyegeken, hogy az e célra mutakozó túlkidásait fedezhesse, mert anélkül más tárczáktól lenne kénytelen elvonni a megfelelő összegeket.

Vajjon hajlandó és képes-e az állam ilyen hármas garantiával bíró hivatalnokai szervezetet kreálni, s azonkívül ő maga hajlandó-e az esetleg elrontott, elkallódott váltók összegéért készfizető kezességet vállalni?!

Ha mindezt az állam nem teszi meg s e biztosítékok nélkül honosítja meg a postai óvást: akkor a magyar váltó lassanként el fogja veszíteni közforgalmi hitelképességét nemcsak a külföldön, de bent e hazában is, mert a váltóról megalkotott egyik legtökéletesebb törvényünk daczára hibás kezelés, intencióinak kiforgatása, egy rossz váltóeljárás feltétlenül lefokozza váltóink hitelét és értékét.

Sokat lehetne erről írni, a végeredmény pedig oda concludálna

a sok írás után is, hogy a postai óvás a mai nap fennálló váltójogunk, törvénykezésünk és eljárásunk keretébe be nem illeszthető; úgy nézne ki, mint jó ruhán — egy más színű foltozás.

A váltóóvás reformja tekintetében előadott pontozatokkal sem lehet a fennálló váltójog s eljárás szellemében egyetérteni, mert ha „nem szükséges telepített váltóknál az elfogadó ellen az óvás az esetben, ha a telepes a váltó birtokosa“ — ezt a szabályt nem lehet kiterjeszteni a kibocsátóra és a forgatóra s általában a forgatott váltókra; mert mihelyt a váltó forgattatik, a fizetésre kötelezett (legtöbb esetben maga az elfogadó) nem tudhatja, hogy hol forog a váltója, tehát a váltóbirtokosnak kell őt felkeresni s felkerestetni; mert a telepített váltót csak a telepesnél kell ugyan fizetés végett bemutatni, de ezen bemutatásnak a háttérben a lepel mögött azon gondolat rejlik, hogy elfogadó fizetés végett jelentkezett-e, nyújtott-e fedezetet a váltó tekintetében?!

Olyan községekben, hol járásbiróság nincs, számbavehető ügyvédi iroda sincsen és így egyik a másikat kizárja. De megkülönböztetve is a gyakorlat túlteszi magát e kérdésen olyképen, hogy olyan helyre telepíti a váltót, ahol közjegyző vagy legalább is bíróság van.

A munkában vajmi csekély, vagy semmi különbséget nem tesz, hogy külön papíron vagy magán a váltón lesz felvéve az óvás ténye, sőt magán a váltón nehezebb, mert mire az óvásra kerül a sok kezelés és forgatás folytán piszkos, elhasznált papiros, amelyre aligha lehet írni.

A váltótörvény 99. § 1. pontja szerinti váltómásolatot úgy lehetne feleslegessé tenni, hogy a váltó hozzáfűzetnék az óvaslevélhez és a zsinór vége közjegyzőileg lepecsételtetnék, s az óvasleír. szövegébe csak az vétetnék be: „az ide fűzött váltót“ stb.;

a 2. pontbani felvétel semmiesetre sem mellőzhető, mert feltétlenül meg kell jelölni, hogy kinek részére vétetett fel az óvás, mert enélkül a váltóbiróság a keresetet elutasítaná;

az óvaskönyv azért szükséges, mert p. o. ha elvész a váltó és az óvaslevél, a váltóóvaskönyvből kiírt másolat szükséges a megsemmisítéshez s illetve megsemmisítési birói eljáráshoz; de czélszerű az óvasbélyeg lerovására s ezen lerovás nyilvántartására államigazgatás szempontjából is; a rovatos feljegyzési sorkönyv is megfelelne e részben, csak hogy annak tartalma elégtelen lenne a megsemmisítési eljáráshoz (váltótörvény 77. §-a szerinti eljáráshoz);

az óváscselekmény teljesítésének idejéül elfogadható 8—12 délelőtt s 2—6 óra között délután, mint szokásos hivatalos óra; különben nem tesz különbséget, ha meghagyatik a 102. §-a szerinti idő;

a munka kisösszegű váltóóvásánál ugyanaz, ami a nagyobb összegűnél és így a munkadíj leszállítása nem lenne méltányos, mert a legtöbb esetben kisebb összegű váltók díjainak lefokozása nem talál recompensatiót a kevesebb számú nagyobb összegű váltók óvásdíja felemelésében; hanem kincstári szempontból igenis leszállítandó volna a most általában 2 koronás óvásbélyeg, és pedig épen úgy mint a perenkívüli birói eljárásoknál a bélyeg- és illetékszab. 13. tétele II. pontja alkalmazható volna, 100 koronáig 24 fillér, 200 koronáig 72 fillér, azonfelül egész 500 koronáig 1 korona, 500—1000 koronáig 2 korona s 1000 koronán felül lehetne 3 esetleg 4 korona, de még méltányosabb lenne *az óváslevelet ugyanazon scála alá vetni, mint magát a váltót*, mert az óváslevél bélyege különben sincs indokolva, mert az óvást az államnak rendszerint a fizetéstelen hivatalnok a kir. közjegyző csinálja, nem kerül az az államnak legtöbb esetben semmibe sem, sőt ha fizetéses hivatalnok, p. o. bíró veszi fel az óvást, akkor meg nyeresége van belőle az államnak a beszolgáltatott óvásdíjakban.

A váltóóváseljárás olcsóbbá tételének tehát legcélszerűbb és legméltányosabb eszköze az óvásbélyegdíjnak megfelelő leszállítása; mert különben sem méltányos ott illetéket szedni az ügyféltől, ahol legtöbb esetben nem nyeresége, de vesztesége van épen a fizetőnek; ott van indokolva az illetékszedés, ahol a fél vagyoni előnyt nyer, p. o. az örökösödésnél.

Ilyen bélyegdíj-lefokozásnál az óvásköltség a kisebb összegű váltóknál a mostani 6 korona 20 fillér helyett, 4 korona 30 fillér lenne, ami darabonként 1 korona 90 fillér megtakarítást tenne ki és megtakarítás lenne országszerte a szegény ügyfeleknek, lévén az egész országban legtöbb a kisebb összegű váltó.

Felsőbirósági határozatok.

Hagyatéki eljárás.

29. A hagyaték tárgyalásáért a kir. közjegyzőt az 1894: XVI. t.-cz. 117. §-a szerint illető díjátalánya a 121. § szerint az átadást vagy perreutasítást rendelő végzésben lévén megállapítandó, ebből önként következik, hogy a hagyatéki tárgyalás rendszerint a perreutasító végzessel is befejezettnek tekintendő és azon esetben, amidőn a perreutasított fél a keresetnek a kitűzött határidő alatt megindítását elmulasztja és ennek következtében, a perreutasított igényre való tekintet nélkül, az osztály megtételének és a hagyaték átadásának eszközlése céljából a 87. § utólagos rendelkezése szerint a hagyatéki bíróság feladatát képező intézkedés megtétele válik szükségessé, amennyiben az a perreutasítást megelőzőt hagyatéki tárgyalás alapján eszközölhető, az osztály megejtésével a kir. közjegyző meg nem bízható. Azonban ha a perreutasítást megelőzőt hagyatéki tárgyalás alapján, annak hiányos volta miatt, az osztály a bíróság által meg nem ejthető: a hagyaték újabb tárgyalásával, illetve annak kiegészítésével a kir. közjegyző a perreutasító végzés meghozatala és a kir. közjegyző díjának abban történt megállapítása után is megbízható, mely eljárásáért a kir. közjegyzőt az idézett törv. 120. §-a szerint a 117. §-ban meghatározott díjátalánynál magasabb, illetve újabb díjazás nem illeti.

Mint hogy ebben az ügyben a kir. járásbíróság végzése szerint a perreutasító végzés meghozatala után a per meg nem indítása miatt szükségessé vált hagyatékátadó végzés meghozatala előtt, a hagyaték újabb tárgyalását és azon okból rendelte el, mivel a perreutasítás előtt megtartott tárgyalásról felvett jkv. nem tartalmazza mindazon adatokat, melyek szükségesek arra nézve, hogy az egész hagyatéki vagyona kiterjedő átadó végzést lehessen hozni; továbbá minthogy az első hagyatéki tárgyalásról felvett jkv. tanúsítása szerint a hagyaték felosztására nézve az örökösök akkor megállapodásra nem juthattak és kifejezetten kérték, hogy a hagyaték megosztása közöttük a perreutasítás eredménye után fogatosítottassék; ennél fogva kétségtelen, hogy a hagyatéki bíróság által a fennebb idézett végzessel elrendelt és megtartott újabb tárgyalás az első tárgyalás pótlását képezi, melyért a kir. közjegyzőt a 120. § szerint külön díjátalány nem illeti. Ez okból az elsőbiróság végzésének sérelmezett részét helyben hagyni kellett, és pedig annál is inkább, mert miután az 1905. évi szeptember hó 20-án felvett hagyaték-tárgyalási jkvben helyesen felszámított 76 K tárgyalási díjátalányból a perreutasító végzésben csak 68 K volt megállapítva, a 8 K különbözeti összeg pótlólag az átadó végzésben volt megállapítandó. (Kolozsvári kir. tábla 39/1906. sz.)

30. Abban az esetben, ha a perreutasított fél a keresetet a kitűzött határidő alatt be nem adja s amennyiben a kereset más bíróságnál indítandó meg, a hagyatéki bíróságnál a kereset megindításának megtörténtét a kitűzött határidő lejártától számított 8 nap alatt nem igazolja, az 1894:XVI. t.-cz. 87. §. értelmében a hagyatéki bíróság, a perreutasított félnek igényére való tekintet nélkül, hivatalból eszközli a hagyaték átadását. Ha tehát a perreutasított M. P. a végrendelet érvénytelenítése iránti keresetét a temesvári kir. törvényszéknél 1907. évi márczius 24-én 7131. sz. a. az arra kitűzve volt határidő alatt is adta be, miután ennek megtörténtét nem a perindításra kitűzött határidő lejártától (1907. április 7. napjától) számított 8 nap alatt, hanem csak a hagyatéki bírósághoz 1907. évi június 8-ik napján 42. alszám alatt beadott kérvény kapcsán bemutatott kereseti felzettel igazolta, nevezett perreutasítottnak igénye helyesen hagyatott figyelmen kívül a hagyatékátadó végzés meghozatalánál. (Curia 1907. december 30. 7396. sz.)

*

31. Örökösödési ügyekben a kir. közjegyző által megtartott tárgyalás alapján felvett hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvnek hiánypótlás végett a kir. közjegyzőhöz való visszaadása tárgyában a kir. járásbíróság által hozott határozatok ellen a kir. közjegyzőt felfolyamodási jog nem illeti meg. (Kolozsvári tábla 7. sz. teljes ülési megállapodása.)

*

32. A felfolyamodás visszautasíttatik, mert a II. bíróságnak a hagyatéki tárgyalással megbízott kir. közjegyző pénzbírságolása tárgyában hozott végzése nem tartozik az 1881:LIX. t.-cz. 59. §-ában felsorolt azon végzések közé, melyek ellen további felfolyamodásnak helye van. (Kolozsvári tábla u. a. megállapodása. Ugyanúgy Curia 1902. márczius 18. 459. sz.)

*

33. Az 1894:XVI. t.-cz. 120. §-nak első bekezdése értelmében a kir. közjegyzőt a bíróilag elismert örökösök ellenében az 1894. évi XVI. t.-cz. 117. §-ban meghatározott díjátalány egy és ugyanazon hagyatéki ügyben csak egyszer és csak az ott meghatározott összegben illetvén, tekintet nélkül arra, hogy a részleges (76. §) vagy teljes perreutasítás (84. §) meghozatala előtt a hagyatéknak a bírósági meghagyás folytán foganatosított több ízben való tárgyalása (folytatólagos tárgyalás) vagy a perreutasítás után elrendelt póttárgyalása, avagy bármely irányú kiegészítő tárgyalása szükségszerű volt-e vagy nem.

A kir. közjegyző az általa szükségtelennek vélt tárgyalással szenvedett sérelmei s nevezetesen a bíróilag megállapíthatóan nem szükséges tárgyalással felmerült díjai tekintetében csak az 1894:XVI. t.-cz. 124. §-ban meghatározott s a díjak tekintetében intézkedő átadó végzés vonatkozó rendelkezése ellen irányuló felfolyamodási

jogorvoslattal élhet. (Kolozsvári tábla 29. sz. teljes ülési megállapodása.)

*

34. A hagyatéki eljárás Sz. János és neje N. Zsuzsa örökösök után indított meg s D. Albert kir. közjegyző az 1904. Ö. 186/4. sz. végzéssel a most nevezett két örökösök hagyatékának a letárgyalásával bízott meg és az iratoknál levő hiteles tkvi kivonatok szerint a kizárólag ingatlanból álló hagyatéki vagyon felerésze a Sz. János és a másik felerésze a N. Zsuzsa hagyatéka, tehát a leltári értéként kitüntetett 2704 K-ból 1352 kor. értéket képvisel a Sz. János hagyatéka és 1352 K értéket a N. Zsuzsa hagyatéka; ennél fogva minthogy az 1894:XVI. t.-cz. 117. §-ában meghatározott díjátalány a tárgyaló kir. közjegyzőt minden egyes hagyatéki ügy után külön megilleti és az a körülmény, hogy a két hagyatékot együttesen tárgyalta, figyelemmel a 117. § utolsó bekezdésében foglalt hasonló szabályra is, nem vonja maga után azt, hogy a díjmegállapítás alapjául a két hagyatéki összegért vételessék: a két hagyatéki tárgyalásáért a 117. § e) pontja alapján külön-külön 16 K jár s így a közjegyző díja a felvett jegyzőkönyvért felszámított 6 K-val együtt az elsőbíróság végzésének megváltoztatásával 38 K-ban volt megállapítandó. (Kolozsvári tábla 1905. január 15. 54/904. sz.)

*

35. Ha a hagyatéki leltárból a közszerzeményként elismert vagyon az özvegy részére kihalászik is, a kir. közjegyző díjátalányát nem a leszállított érték, hanem a leltárban felvett összes vagyon értéke (1894:XVI. t.-cz. 117. §) alapján kell megállapítani.

Ha a hagyatékot tárgyalás során az örökösök nevére felvett egyes ingatlanok az 1894:XVI. t.-cz. 70. §-a értelmében az örökösök beleegyezésével nem is jut nekik örökségül, a kir. közjegyző díjátalányát nemcsak a leszállított, hanem az eredeti érték után kell megállapítani. (Kolozsvári tábla 1904. december 16. 2653/1902. 4186/904. I. sz. és 16. sz. teljes ülési megállapodás szemben az ellentétes értelmű 1904. El. 1/F. 11. sz. határozattal.)

*

36. Örökösödési eljárásban a kir. közjegyzőt az 1894:XVI. t.-cz. 117. §-a értelmében megillető díjátalány meghatározásánál figyelembe veendő az érdekelt feleknek a hagyatéki tárgyaláson a leltárba tartozó vagyon értékére nézve önkényesen és egyetértelműen tett oly kijelentései, melyek az id. törvény 40—42. §§ rendelkezései szerint megállapított hagyatéki leltári érték felemelésére irányulnak, ellenben a közjegyzői díj megállapítása szempontjából nem vehetők figyelembe ezek a bejelentések akkor, ha azokkal az idézett törvény 40—42. §-ai rendelkezései szerint megállapított leltári érték leszállítása céloztatik. (Kolozsvári tábla 1906. El. 3. Ö. 6. 1314/1906. I. és 1315/1906. I. sz.)

Telekkönyvi rendtartás.

37. A telekkönyvi rendtartás 62. §-a szerint a bekebelezés csak azon jog tekintetében ad dologbani jogot, amely bejegyzetett: a zálogjogi bejegyzés tehát csak azon követelésnek szolgál biztosítására, melyre nézve a bejegyzés történt, amiből következik az, hogy a kifizetés által megszünt követelés biztosítására szolgáló zálogjog hatályát vesztvén, újabb lekötelezésből eredő tartozásnak biztosítására fenn nem tartható és az ezt célzó szerződések hatálylyal nem bírnak. (Curia 1907. szeptember 24. 3955/906. sz.)

*

38. Zálogjog előjegyzésének a telekkönyvi rendtartás 88. §-ának a) pontja értelmében helye van oly levél alapján, melyben az adós részéről világos elismerés foglaltatik arra nézve, hogy az előjegyzést kérőnek ellene betáblázandó követelése van, mert ezzel a követelés biztosításának joga meg van adva és mert a levél alakjában kiállított okirat, külalakjára való tekintettel is, peres eljárás esetében bizonyítékul szolgálhat. (Telekkönyvi rendtartás 87. §.) (Curia 1907. november 29. 10557/906. sz.)

A közjegyzői gyakorlatot érdeklő jogesetek.

39. A peres felek közt előzően lefolytatott perben a székelyudvarhelyi kir. törvényszéknek jogerős ítéletével csupán az a kérdés lett eldöntve, hogy az örökhagyó által 1903. évi december hó 10-én alkotott írásbeli magánvégrendelet, mint ilyen érvénytelen, ebben a perben azonban arról, hogy ez a végrendelet mint „szóbeli“ végrendelet érvényes-e, egyáltalában szó sem volt és így ez a jogkérdés abban a perben sem bizonyítás, sem döntés tárgyává nem tétetett. Minthogy pedig a végrendeletek alakszerűségéről szóló 1876:XVI. t.-cz. különböző jogszabályokat állít fel az írásbeli és szóbeli végrendelet alaki kellékeire nézve, az a körülmény, hogy úgy ugyanez a végrendelet mint „írásbeli“ már elbíráltatott és ennek mint ilyennek érvénytelensége megállapított, nem zárja ki, hogy ugyanaz a végrendelet mint szóbeli végrendelet, megbíráltassék és annak érvényessége emez új jogalapon esetleg megállapíthatassék: ugyanazért jelen ügyben az „ítélt dolog“ esete fenn nem forog, amiért a felperesek jogosítva vannak keresetüket perújítás nélkül is érvényesíteni, minthogy pedig az alsóbiróságok az ügyet az ítélt dolog kifogása alapján döntötték el, amennyiben a másodbiróság csupán ezt a kifogást fogadta el döntőnek és annak ítélete ellen az alperes nem felebbezett: ez okból mindkét alsóbiróság ítéletét megváltoztatni s az elsőbiróságot a kereset érdemleges megbírálására utasítani kellett. (Curia 1907. december 12. 266/1907. sz.)

*

40. Felperes az örökhagyó által 1904. december 6-án tett végrendelet érvényességét hármason támadta meg, nevezetesen felperes szerint érvénytelen a végrendelet azért, mert 1. az az 1886:VII. t.-cz. 21., 22. §-a ellenére közjegyzői okiratba nem foglaltatott; 2. mert a végrendeletet csupán 3 ügyleti tanu jelenlétében készítette, és 3. mert örökhagyó 1899-ben már teljes mérvben kifejlődött elmebetegségénél fogva érvényes végrendeletet nem tehetett. Az állandóan követett birói gyakorlat értelmében a különben érvénytelen, de a törvényes örökösödésre hivatott örökösök által elfogadott végrendelet is alapul szolgálhat az öröklési igények szabályozásául, mely jogi álláspontnak az a következménye, hogy a végrendelet érvényessége csakis a törvényes örökösödésre hivatott örökös által előterjesztett megtámadási alap figyelembevételével bírálendő meg.

Az 1886:VII. t.-cz. 21. és 22. §-ban foglalt rendelkezések a végrendeletekre, amelyekről az 1876. XVI. t.-cz. mint külön törvény rendelkezik, nem alkalmazhatók. Kitűnik ez az utóbbi t.-cz. 13. és 32. §-aiból is, amelyek szerint a házastársak egymás javára írásbeli magán-, illetve kiváltságos végrendeletet tehetnek. A többi kifogásokat tekintve stb. (Curia 1907. november 6. 7271/906. sz.)

*

41. Jogszabály ugyan, hogy a köteles rész után a törvényes kamat az örökhagyó elhalálozásától, mint az örökség megnyílta napjától jár, — azonban ez a szabály nem nyerhet alkalmazást olyan esetben, midőn a köteles részre jogosult felperes hosszabb időn át indokolatlanul mulasztja el követelési jogát birói úton érvényesíteni; a per adatai szerint örökhagyó 1893. október 2-án halt el, felperes pedig keresetét csak 1905. évi február 27-én, tehát több mint 11 év után indította meg anélkül, hogy késedelmezésének bármi okát adta volna; ilyen körülmények közt az érintett kivétel a jelen esetben annál inkább helyt foghat, mert a felperes mulasztása folytán több mint 11 évre felszaporodott kamatnak egyszerre egy összegben teljesítendő fizetése az alperesre aránytalanul terhes volna és mert a 11 éven át jogát nem érvényesítő felperes a saját mulasztásának következményét egyedül tartozik viselni. (Curia 1907. szeptember 27. 6336/906. sz.)

*

42. Az örökrészre történt kielégítés és ennek folytán az örökösödésről való lemondás akkor is érvényes és a kielégítettnek örököseivel szemben figyelembe veendő, ha az még az örökség megnyílta előtt történt és így az a körülmény, hogy a felperesek anyja, ki az atyja után őt megillető örökségi igényeivel magát teljesen kielégítettnek nyilvánította, atyját túl nem élte, közömbös. (Curia 1907. november 13. 10,240/906. sz.)

*

43. Jogszabályt képez, hogy a család nevezet alatt a törzsszülők valamennyi utódaikkal együtt értetnek. Ezen személyek közti kapcsolat rokonságnak, azon kapcsolat pedig, mely az egyik házastárs és a másik házastársnak rokonai közt keletkezik, sógorságnak neveztetik. Az alapító leszármazók nélkül halt el s így az ő „családja“ alatt csak neje és az alapító felmenői, rokonai alatt pedig a felmenőitől származók tekintetnek s a neje rokonai vele nem rokonságban, hanem csak sógorságban állanak. Felperesnő csak az alapító neje családjából, tehát sem az alapító nejétől, sem az alapító felmenőitől nem származván, az alapítványi okirat szellemének megfelelőleg az alapítvány kamataira igényt nem tarthat. (Curia 1907. november 15. 7160/906. sz.)

*

44. A kir. Curiának 42. sz. döntvénye szerint, amennyiben a hagyaték az örökösöknek még bíróilag átadva, vagy az örökösök által birtokba véve nincsen, az örökösök hitelezője az örökösök valamennyi örökösét tartozik perbevonni. Az a kérdés, hogy ki a hivatott örökös, csak bírói ítélettel vagy az 1894:XVI. t.-cz.-ben szabályozott örökösödési eljárás rendjén kiadott átadó végzéssel vagy öröklési bizonyítvánnyal tekinthető megállapítottnak; a felperes részéről bemutatott hagyatékbirosági végzésekből pedig kitűnik, hogy a hagyatéki ügyben jogerős bírói átadó végzés vagy örökösödési bizonyítvány ki nem adatott. A szent korona pedig csak akkor örökös, ha sem törvényes, sem végrendeleti örökös nincsen; amíg tehát ez az utóbbi körülmény megállapítást nem nyer, a kir. kincstár szállományi jogon éppúgy csupán öröklést igénylőnek tekinthető, mint az ismert örökösök gyanánt perbevont 1—11. rendű alperesek s az oldalági örökösök minőségben igénylőkül jelentkezett többi személyek; következésképp a kir. kincstár egymaga néhai G. M.-t az egész hagyatékára joghatályosan képviselő személynek nem vehető. (Curia 1907. november 6. 10310/906. sz. a bpesti tábla indokainak hagyásával.)

*

45. Egész tartalmához és végkérelméhez képest a felperes keresete lényegileg arra irányul, hogy elsőrendű alperesnek az a jogcselekménye, mely szerint a néhai fia: W. M. hagyatékának tárgyalása alkalmával a tokaji közjegyző előtt azt a nyilatkozatot tette, hogy a nevezett örökösök után maradt hagyatéki vagyona igényt nem tart, vele (felperessel) szemben hatálytalannak mondassék ki és hogy a másod—hatodrendű alperesek, kiknek elsőrendű alperes jelzett nyilatkozatából folyólag a hagyaték átadatott s akik ennél fogva megajándékozottaknak tekintendők, annak türesére köteleztessenek, hogy felperes elsőrendű alperes elleni követelésére nézve a másod—hatodrendű alpereseknek, mint örökösöknek átadott hagyatéki vagyonból magát kielégíthesse.

A kereset minden irányban alopatalannak találtatott azért, mert

a csődtörvény első része III. fejezetének a közadós jogcselekvényeinek a csődhitelezők egyeteme érdekében megtámadására vonatkozó rendelkezései, mint speciális rendelkezések, erre vonatkozó tételes törvény hiányában csőd esetén kívül alkalmazást nem nyerhetnek s így — csőd esete fenn nem forogván — elsőrendű alperesnek a keresettel megtámadott jogcselekvénye annak egyes hitelezője: a felperes fellépésére a csődtörvény rendelkezéseinek alkalmazásával hatályon kívül nem helyezhető; továbbá mert az a pusztán tény, hogy a törvénynél fogva öröklésre hivatott elsőrendű alperes az örökség megnyitása után, de annak kijelentése nélkül, mintha öröklési igényét másod—hatodrendű alperesekre ruházná át, vagy hogy másod—hatodrendű alperesek érdekében teszi nyilatkozatát, a hagyatékot tárgyaló közjegyző előtt egyszerűen azt a kijelentést tette, hogy az örökösök után maradt hagyatéki vagyona igényt nem tart, figyelemmel arra, hogy az ipso iure öröklés elve mellett is az örökös pusztán az örökösödés megnyitánál ténye által nincs megfosztva attól, hogy az örökséget az átszállás időpontjára visszaható hatálylyal visszautasíthassa és az ipso iure átszállott vagyona s illetőleg annak reáeső része csak akkor lesz az örökös tényleg megszerzett végrehajtás alá vonható vagyonává, ha az örökséget vissza nem utasítja s így elsőrendű alperes nyilatkozatának megtörténtével ajándékozási szerződésnek tárgya sem létezett, továbbá

arra figyelemmel, hogy az ajándékozási szerződés fogalma ajándékozó és megajándékozott szerződő két felet feltételez, amely lényeges követelmény, tekintve hogy másod—hatodrendű alperesek részéről a részéről kijelentésre semminemű nyilatkozat nem történt, itt fenn nem forog, az elsőrendű és másrészt a másod—hatodrendű alperesek közt szerződést és különösen ajándékozási szerződést nem létesített;

mert ezekhez képest elsőrendű alperes kérdésben forgó egyoldalú kijelentésének jogi következménye csak abban áll, hogy a hagyaték, a hagyatéki bíróság által az elsőrendű alperesre minden tekintet nélkül és nem elsőrendű alperes jogán, hanem törvényen alapuló saját öröklési joguk alapján volt másod—hatodrendű alpereseknek átadható; és mert a kifejtetteknel fogva másod—hatodrendű alperesek elsőrendű alperes által megajándékozottaknak nem tekinthetők. (Curia 1907. december 27. 10,999/906. sz.)

*

46. A megkeresésnek az a része, amelyben az ahhoz való szolgálmi jog, mely szerint alperesek, t. i. a . . . szolgálótelek tulajdonosai, azon partot, amely alatt a pincze fekszik, oly állapotban kötelesek tartani, hogy felperesek, illetve az uralgótelek tulajdonosai a pincze használatában akadályozva ne legyenek, telekkönyvi bekebelezése rendeltessék el, nem teljesíthető. Mert eltekintve attól, hogy a szolgalmat tartalma sohasem lehet a jogosult személy részére járó valamely teljesítmény s egyáltalában nincs

olyan szolgálat, amelynél fogva a szolgálótelek tulajdonosa valaminek tevéseire volna kötelezhető, amely ilyképen a jogosult személyt valami követelésre jogositaná, a végrehajtást rendelő végzésnek a part fentartására vonatkozó része csak olyan külön kötelezettséget állapít meg, amely a szolgálat gyakorolhatása céljából szükséges s mint ilyen nem a dologi jog fogalma alá esik s e szempontból telekkönyvi bejegyzés tárgyát nem képezheti. (Curia 1907. október 11. 8075/906. sz.)

*

47. A kegyúri szolgáltatás kötelezettsége mint dologi teher háramlik az ingatlanok mindenkori jogutódára. Ez a teher, épen dologi minőségénél fogva, telekkönyvi bejegyzés nélkül is terhelve az ingatlant, annak telekkönyvi bejegyzésére, az egyház jogának biztosítása végett, szükség nincs. (Curia 1907. december 27. 7631. sz.)

*

48. Az 1877:XX. t.-cz. 11. §-a szerint a szülőtlen árva tartási kötelezettsége a nagyszülőkre száll át. A törvény ezen rendelkezésében nincs sorrend megállapítva arra nézve, hogyha mindkét ágbeli (apai és anyai) nagyszülők élnek, ezek közül elsősorban melyik ágbelit terhelje az eltartás kötelezettsége. De ilyen sorrend az idézett törvény 39. §-ának a gyámságra jogosultság sorrendjét meghatározó rendelkezése alapján sem állapítható meg, mert a gyámság a tartási kötelezettségtől teljesen független. Arra való figyelemmel tehát, hogy az unokát nagyszülőkkel szemben az eltartás kötelezettsége egyenlően terheli akár apai, akár anyai, akár mindkét ágbeli nagyszülők szorulnak eltartásra; a gyámi törv. 11. §-a fentebb idézett rendelkezéseinek helyes magyarázata csak az lehet, hogy az eltartásra szoruló unoka ebbeli igénye egyenlőképen mindkét ágbeli nagyszülő terhére esik. (Curia 1907. szeptember 19. 4490/906. sz.)

*

49. A H. T. 90. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a végleges nőtartás kötelezettségének és terjedelmének megállapításánál a férjnek a házasság felbontásakor létezett vagyoni helyzete, társadalmi állása és a nőnek jövedelme irányadó, következik, hogy a végleges nőtartási igény kérdése a házassági bontó perben döntendő el, ott pedig felperes nő ilyen igényt nem érvényesített, sőt azzal a kijelentéssel, hogy vagyoni igénye nincs, arról lemondottnak tekintendő. (Curia 1907. decz. 12. 6180/907. sz.)

*

50. A nyugta kiállításával járó illetéket ellenkező megállapodás hiányában az adós tartozik viselni. (Curia 1907. szeptember 5. 857/906. sz. — A Curia IV. tanácsának 34. sz. elvi jelentőségű határozata.)

*

51. Az egyéni cég birtokosa a cégért nemcsak a cége alatt vezetett kereskedelmi üzletben levő, hanem minden vagyonával

felelős lévén, oly esetben, ha az ilyen cégbirtokos az üzlettel felhagyva, a céget törölteti, a cégbirtokosi minőségből eredő tartozása miatt ellene, mint magánszemély ellen elrendelt végrehajtást azon az alapon, hogy a végrehajtási követelés a cég ellen ítéltetett meg, meg nem támadhatja. (Budapesti tábla 1907. decz. 17. 11013. sz.)

Adó- és illetékügyek.

(A m. kir. közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának határozatai.)

52. Panaszosok azt, hogy a kérdéses ingatlan átruházását tárgyazó jogügylet a felek közös beleegyezésével visszavonatottnak volna, semminemű okmányokkal nem igazolták. Az előadottakból pedig kitetszik, hogy a telekkönyvi hatóságnak az 1904. évi december hó 5. napján 1056/904. telekkönyvi számú végzésével a tulajdonjog vevők javára tényleg bekebelezett. Hogy ez a telekkönyvi bekebelezés nem felfolyamodás folytán töröltetett, hanem a vevőknek, illetve a bejegyzés folytán: tulajdonosoknak egyenes kérelmére, több mint egy év múlva, azaz a telekkönyvi hatóságnak az 1906. évi január hó 16-ik napján 181/1906. telekkönyvi számú végzésével, előjegyzéssé változtatott át, s viszont hogy ez az előjegyzés panaszosoknak kérelmére az 1906. évi április hó 4-ik napján 1437/1906. telekkönyvi számú végzéssel töröltetett, azt a tényt, hogy az adásvételi jogügylet alapján a tulajdonjog vevők javára telekkönyvileg tényleg bejegyeztetett: meg nem történtté nem teszi. Ezen az alapon a törlésre irányuló panaszbeli kérelemnek helyet adni tehát nem lehetett és pedig annál kevésbé, mert az elől hivatkozott szerződés rendelkezéseiből kitetszik, hogy vevők a megvásárolt ingatlanok a szerződés keltkor birtokába léptek s a panaszíráshoz becsatolt s az 1906. évi június hó 26-ik napján kelt községi bizonyítvány is azt igazolja, hogy L. M. és felesége az ingatlant birtokba vették; már pedig ha panaszosoknak az a kifogása, mely az előbbieken megczáfoltatott, hogy tudniillik a jogügylet telekkönyvileg be nem jegyeztetett, a valóságnak meg is felelne: mert a kérdéses jogügylet ténylegesen csakugyan foganatba ment, a bélyeg- és illetéki törvények és szabályok 99. §-a alkalmazhatóságának helye már ez okból se lehetne, mivel az idézett 99. § a foganatba menetelt és illetve a telekkönyvi bejegyzést nem együttesen, hanem vagylagosan említi olyan feltételek gyanánt, melyeknek fenn nem forgása esetében a visszavont jogügylet alapján kiszabott illeték törlésének és illetve visszafizetésének helye lehet. Az a panaszbeli igény, hogy a törlés abból a szempontból rendeltessék el, mivel panaszosoknak a kérdéses jogügyletből állítólag mi haszna se volt, törvényes alap hiányában figyelembe vehetőnek nem találtatott; a panaszosok állítólagos szegénységére mint méltányossági szempontokra való hivatkozásnak figyelembevétele pedig tekintettel az 1896:XXVI. törvényekben foglalt rendelkezésekre — kívül esik a m. kir. közigazgatási bíróságnak hatáskörén. (9029/1906. P. sz.)

*

53. Szövetkezetekre az 1869: XVI. törvénycikk 7. és 19. §-a (ill. dijj. 89. tétel I. B. a. és IX. pontja) nem alkalmazható, vagyis a szövetkezetek az üzletrészek és a kifizetett kamatok, illetőleg osztalékok után a II. fokozat szerinti illetéket készpénzben nem tartoznak megfizetni. (18387/1907. P. szám.)

*

54. A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adójának megállapításánál az igazgatósági tagok és a tisztviselők illetményei után járó és a vállalat által sajátjából befizetett kereseti adók az üzlet nyers jövedelméből csak akkor vonhatók le, ha a társulat a befizetésre alapszabály vagy szerződés útján köteleztetett. (21286/1907. P. szám.)

*

55. Ex-lex előtt esedékessé nem vált illeték után az ex-lex tartama alatt késedelmi kamat nem követelhető. (9300/1907. P. sz.)

*

56. Az ingatlan tulajdonosát bekebelezés által is terhelő életjáradék 10⁰/₀-ka az általános jövedelmi pótdóból levonandó. (8530/1907. P. sz.)

Közlemények.

Teljes ülési döntvény. A kir. Curia végre teljes ülésben döntötte el azt a kétséget, mely a közjegyzői rendtartás 82. §-a szerint alkotott közzérendeletek alaki kellékei körül épen a Curia ítéleteiben képződött. 1900. márczius 26-án 2669. sz. alatt kelt ítéletében érvénytelennek mondotta ki a végrendeletet, mert a tanuk nem voltak jelen a végakarát személyes kijelentésénél, mely az „ügymenetnek ép oly lényeges kelléke“, mint a felolvasás, helybenhagyás és aláírás; 1905. november 7-én 7778/1904. sz. alatt kelt ítéletében pedig homlokegyenest ellenkezőleg megállapította a megtámadott végrendelet érvényességét, mert az „ügymenet alatt a dolog természetéhez képest, sőt a közj. törv. 74. §-a szerint is csak az ügylet jogi alkatelemét képező jogcselekmények értendők“ és így elegendő ha a tanuk jelen vannak, amikor a végrendelet felolvastatik, a végrendelező arra nyilatkozik és a végrendeletet aláírja. Most erre az utóbbi álláspontra határozta el magát a Curia teljes ülési döntvényben, tehát végérvényesen. A döntvény indokolása még közzétéve nincsen.

*

Az örökösödési ügyek forgalmáról az ország közállapotairól szóló 1906. évi jelentésben a következő adatok számolnak be. Az 1905. évről hátralékként maradt 36,060 rendes örökösödési ügyhöz hozzászámítva az év folyamán érkezett 125,876 ügyet, melyből 105,886 hivatalból, 19,990 kérelemre indított meg, az 1906. évben 161,936 rendes örökösödési ügy várt elintézésre járásbiróságaink előtt, 13,201-gyel kevesebb, mint 1905-ben. Befejezést nyert összesen 130,157 ügy és pedig 113,332 (1905-ben 121,346) teljes átadással, 5598 teljes perre utasítással, 845 részleges átadással, illetve perre utasítással és 10,832 más módon. 100 örökösödési ügy közül tehát befejezést nyert 80·4, míg 1905-ben 79·4, 1904-ben 77·1, 1903-ban 74·9, 1902-ben 72·7 volt ez az arányszám. A javulás tehát állandó. Az év végén el nem intézett rendes örökösödési ügyek száma 31,779 volt, amelyek közül csak 761 maradt a bíró kezén, a többi a kir. közjegyzőnél, a községi vagy körjegyzőnél vagy a gyámhatóságnál volt. Kivánatos lett volna a körjegyzői kimutatások alapján eszközölhető kitüntetése annak is, hogy az utóbbiak között ezen ügyek mily arányban oszlanak meg. Tény ugyanis, hogy az ügyek túlnyomó része a vidéki árvaszékeknél reked meg. Az örökösödési és hagyományi bizonyítvány iránti kérelmek száma 1906-ban csökkent és pedig csak 3804 ily kérelem érkezett, míg 1905-ben 4223. Nyilvánvaló az a rég hangoztatott tény, hogy ez a jogeszköz nálunk egyáltalán nem váltotta be a hozzá fűzött várakozásokat.

*

A váltóóvásbélyeg helye. Lapunk múlt évi 1. számában közöltük a m. kir. közigazgatási bíróságnak 1906. február 6-án 997/1906. sz. alatt hozott határozatát, melyben kimondatott, hogy „a váltóóvástól járó bélyegilleték mint okirati bélyegilleték a bély. szab. 20. §-a értelmében az okiraton, tehát a váltóóváson rovandó le, és így a m. kir. igazságügyministeriumnak 34806/1904. sz. rendeletét a közigazgatási bíróság az 1896. évi XXVI. t.-cz. 134. §-ában biztosított jogánál fogva a fenforgó esetben törvényesnek el nem ismerheti.

Ugyanebben a kérdésben már most a magyar kir. igazságügy-minister 1907. november 8-án 49920/1907. I. M. N. sz. alatt a következő rendeletet intézte a temesvári kir. közjegyzői kamarához:

„A váltóóvások után járó bélyegilleték lerovásának módja tárgyában folyó évi június hó 20-án 404/kk. 1907. sz. alatti jelentésére utalással, kir. közjegyzőnek a kamara által hozzám felterjesztett

beadványát, továbbá a kir. közjegyzőnek közvetlenül hozzám benyújtott beadványát és annak mellékletét /. alatt idezárva, értesítem a kamarát, hogy közjegyző kérvényét tárgyalás céljából a m. kir. pénzügyminister úrral közölvén, a pénzügyminister úr folyó évi november hó 22-én 120,046. sz. alatt kelt átiratában arról értesített, hogy a kir. pénzügyigazgatóságok útján megállapította, mikép valamennyi kir. közjegyző s óvás felvételére hivatott bíróság az óvási bélyeget a 34,806. I. M. 1894. számú rendeletnek megfelelően az óvási könyvön rójja le. Ettől a rendeletről egyedül a fiumei kir. közjegyző tért el, s rótta le az óvási bélyeget az óváslevélen, azonban most már az a közjegyző is a fentebb idézett rendelet értelmében jár el. A kir. közjegyzők által továbbra is a most idézett igazságügyministeri rendelet szerinti eljárás lesz követendő, annál is inkább, mert a m. kir. közigazgatási bíróság a 997/1907. sz. alatt hozott *ítéletétől eltérően most már a 34806/I. M. 1894. számú rendeletben foglalt álláspontra helyezkedett* s úgy határozott, hogy az óvási bélyeg az óvási könyvben rovandó le, énnélfogva ebben a kérdésben az id. ministeri rendelet és a közigazgatási bíróság közt *ujabb ellentét felmerülése nem várható*. Felhívom a kamarát, hogy jelen rendeletem tartalmát a fentnevezett kir. közjegyzőkkel mihez-tartás végett közölje.“

A minister rendeletében hivatkozott közigazgatási bírósági ítéletet, mely eddig közzétéve nem lett, lapunk legközelebbi számában remélhetőleg már közölhetni fogjuk. Semmiesetre sem helyesíthető azonban, ha ilyen fontos gyakorlati kérdésben, amikor egy állandóan követendő helyes eljárásról van szó, melynek elmulasztása lényeges anyagi hátrányokkal is járhat, a kir. közigazgatási bíróság egyrészt rövid időn belül egymással homlokegyenest ellenkező határozatokat hoz, másrészt nem történik gondoskodás arról, hogy a legujabb álláspont azoknak, akiket az legközelebb érdekel, tudomására juthasson. Mindenesetre elvárható lett volna, hogy az igazságügyministerium fent közölt rendelete, melynek szövege magánúton került birtokunkba, az összes kir. közjegyzői kamarákkal közöltessék azzal, hogy erről a kamara területén működő közjegyzők is értesíttessenek. Annyival inkább, mert téves a pénzügyministerium idézett átiratában foglalt az a kijelentés, hogy az összes közjegyzők már most az óváskönyvben rójják le a bélyeget. A lapunkban közölt közigazgatási bírósági határozat óta e tekintetben változás állott be és az igazságügyministerium fenti rendelete épen egy oly közjegyző beadványának kapcsán bocsáttatott ki, aki azóta a bélyeget megint az óváson rótta le.

*

A m. kir. közjegyzők országos egyletének központi bizottsága f. évi február hó 8-án d. u. 5 $\frac{1}{2}$ órakor ülést tart Zimányi Alajos kir. közjegyző II., Lánchíd-u. 2 sz. alatti irodájában a következő tárgysorozattal: 1. Az évi rendes közgyűlés határidejének és tárgysorozatának megállapítása. 2. Az évi számadás megvizsgálására megbízottak kijelölése. 3. Jelentés a díjhátralékoknak végrehajtás útján történt behajtásáról. 4. Tagfelvétel és törlések. 5. Segélyezési kérvények. 6. Dr. Szecsi Ferencz kir. közjegyző indítványa. 7. Az utolsó közgyűlés határozatának a ministerhez való felterjesztése.

A központi bizottság ülése után a *nyugdíjgyesület* felügyelőbizottsága is ülést tart.

*

A magyarországi kir. közjegyzőhelyettesek országos egyesülete m. évi december hó 15-én tartotta alakuló közgyűlését. A nagy számmal megjelent közjegyzőhelyettesek egyhangúlag *dr. Hedry Aladár* bpesti kir. közjegyzőhelyettest kérték fel a közgyűlés vezetésére. *Dr. Bartha Nándor* bpesti kir. közjegyzőhelyettes az előkészítő bizottság nevében jelenti, hogy a budapesti közjegyzőhelyettesek valamennyien, számszerint 17-en, a vidékiek közül pedig 25 aláírták a belépési nyilatkozatot. Elnök felhívására ezután az egyesület megalakulása „Budapest VIII., Sándor főherceg-utca 25.“ székhelylyel egyhangúlag kimondatott és a közkézen forgó alapszabálytervezet elfogadtatott. Ezután megválasztottak elnökül közfelkiáltással egyhangúlag *dr. Hedry Aladár*; központi bizottsági rendes tagokul: *dr. Bartha Nándor*, *dr. Hajós Béla Ödön*, *dr. Holitscher Szigfrid*, *dr. Mayer József*, *dr. Orosz Endre* és *dr. Wagner Béla* budapesti, valamint *dr. Füzessey Dezső* sátoraljaujhelyi és *dr. Oltványi Ottó* szegedi; póttagokul pedig: *dr. Páska Simon* és *dr. Schilling Lajos* bpesti és *dr. Schreiber Miklós* tapolczai kir. közjegyzőhelyettesek.

Elnök a maga, valamint a központi intéző bizottság tagjai nevében köszönetet mondva megválasztásukért, az imént megalakult egyesület programját a következő beszédben terjesztette elő:

Nagyon mélyen kellene leszállanom a közjegyzői intézmény bírálatába, ha annak mai állapotát teljesen megvilágítani akarnám; ez nem célom, most csak azon okokat fogom vizsgálódásom tárgyává tenni, amelyek a közjegyzőhelyettesi intézménnyel szoros összefüggésben állanak. A közjegyzői intézmény ma határozottan constalálható decadentiájának sokféle oka van: Első és legfőbb, hogy csekély hatáskörénél fogva soh'se tudta a

francia intézménynek, a notaire-nek szerepét betölteni; ettől eltekintve azonban oka a hanyatlásnak maguknak a közjegyzőknek kari érdekeik iránti közönye; az intézménynek, mint igazságszolgáltatási szervnek s a vele kapcsolatos irodalomnak paragon hagyása, minden társadalmi avagy közérdekű mozgalomtól való merev elzárkózottságuk, a közjegyzői állások nagymérvű szaporítása a hatáskör tágítása nélkül s végre a jogi közélettől való tartózkodás, a politikai befolyásoknak prédájává lett kinevezési rendszer. Mindnyájan tudjuk, minő lelkesedéssel fogadta a nagy közönség, a kereskedelmi körök, az ügyvédi és birói kar és maga a törvényhozás is Horváth Boldizsár volt igazságügyministernek törvényjavaslatát a közjegyzőségről. Jogi állapotaink consolidációját, a perek csökkentését és a jogi biztonság fokozását várták tőle. S bár vérszegény volt a hatáskör, melylyel 1875. augusztus 1-én ezen új intézmény működését megkezdette, hiányát pótolták azon tiszteletreméltó férfiak, akik már megállapított hírnévvel és a közvélemény becsülésével eddigi díszes állásaikból, mint elsők foglalták el új positiójukat. Nagy bizalom és becsülése kísérte ezen első közjegyzőket működésükben, mert arra tudásukkal, jellemükkel s kiváló férfiúi eredményekkel bőven rászolgáltak. Meg lévén adva a törvényben a fejlődés természetes alapja, azon egy ép oly erőteljes succrescentia fejlődött ki. A közjegyzői intézménynek ez a vaskora sajnos csak az 1886. évi VII. t.-cz. életbeléptéig (III/23-ig) tartott, amelynek nyomán egy a teljes hanyatlás minden symptomáját magán viselő korszak, a kőkorszak kezdődött. Bekövetkezett a példátlan eset, hogy egy modern jogállam egy még csak az imént alkotott intézményét, mely az állampénzügyi érdeket, a tisztességes erkölcsöt, a közforgalom biztonságát ép úgy van hivatva szolgálni, mint a családot és az egyént anyagi és erkölcsi javainak egész complexumával; s amely intézmény ebbeli működése fejében az államtól sem fizetést, sem egyéb anyagi áldozatot nem kívánt, csupán érdekeinek, egyéb jogköröknek sérelme nélküli védelmét és igazságos kinevezési rendszert: ez az állam ezt a kész jogi intézményt nem is állampolitikai, de pártpolitikai czélből erőteljes gyökereitől egy vágással lemetszette s az imént még életerős gyökereken táplálkozó növényt egy, látszólag az előbbinél díszesebb, a közjegyzői hatáskör némi kiterjesztésétől csillogóbb edénybe, de gyökerek nélkül helyezte vissza. S történt mindez — egyesektől s tudtommal a budapesti, kassai és szombathelyi kamarák állásfoglalásától eltekintve — az egész közjegyzői karnak a legnagyobb közönye mellett. Ott díszeleg tehát 1886. óta a megoperált virág; különböző ügyvédi, ügyészi, birói, képviselői, sőt főispáni hajszálgyökereket bőven, sőt nagyon is bőven eresztett már azóta, de életerős többé nem tud lenni. Orvosa az bőven akad, de valamennyi egy-egy tagját, amúgyis restringált hatáskörének egy-egy darabját óhajtja levágni; s még csodálkozik e sok éhes kontár, hogy a beteg reagálni mer. Egyetlen mentségül szolgálhat a közjegyzői karnak, hogy azzal áltatta magát, hogy a novella a közjegyzői intézményre csak új hímet varrni van hivatva s hogy általa a kar egyes kiváló képzettségű érdemesebb jogászszal felfrissülni fog. Azt hitték, amit a józan ész is diktál, hogy a közjegyzői karnak egyetlen természetes alapja és tartalékcsapata továbbra is csak a helyettesi kar maradhat s hogy egyes érdemesebb karon kívüli jogásznak kinevezése csak kivétel leend. Rövid

idő múlva meggyőződtek, hogy a novella kakuktojás volt; a kivételből szabály lett, a szabály pedig jó lett zsákfoltnak. Ezzel a felfogással nekünk szembe kell szállnunk s ha a köztudatból a törvénynek helyes magyarázata már kiveszett volna, a törvénynek eredeti értelmezését vissza kell állítanunk. Tiltakoznunk kell a jog, a tételes törvény és az igazság nevében az ellen, hogy tiz—tizenöt évi önmegtagadással, lemondással és a teljes energia s mind az öt érzék szakadatlan igénybevétele mellett folytatott emésztő munka után a kir. közjegyzőhelyettes, akinek mellesleg bármelyik concurráló pályázónál is magasabb a jogi qualificatiója, ne részesüljön bármily közjegyzői állás betöltésénél az idegen karbeliekkel szemben előnyben. Szembe kell szállnunk ama nisussal, hogy a közjegyzői állás nem jogi, de politikai állás, hogy az sine cura és csak arra jó, hogy egyes, semminő érdemmel nem bíró egyének a legjobb közjegyzőségekkel megjutalmaztassanak. Tiltakoznunk kell az ellen, hogy a közjegyzői kart dologtalan és politizáló egyének telítsék még. Ha ilyeneknek jutalom kell, legyen ez a jutalom politikai, de nem olyan, mely egy érdemes, hivatott osztálynak sérelmével és a jogbiztonság veszélyeztetésével jár. A közjegyzői pálya gyors és helyes judiciumot, bizonyos tisztultabb szempontokat, finomabb ethikai érzéket s az anyagi jognak teljes ismerete mellett a „forma dat esse rei“ elvénél fogva a formai joghoz való szigorú ragaszkodást követeli emberétől, továbbá föltétlen megbízhatóságot, becsületességet, intact és meg nem alkuvó jellemet, nemes önmérsékletet, szigorú disciplinát és az élet sokféle csábjai ellen sziklaszilárd ellentállással párosult lemondást kíván viselőjétől; amely mind csak a közjegyzői pályán való hosszas gyakorlattal és nevelkedéssel érhető el. Merkantil szempontú, más pályákról leszorult, vagyoni viszonyaik fellendülését ezen állástól váró, politikailag angazsált és elégedetlen elemeknek ezen a pályán keresni valójuk nincsen. Minden küzdő társadalmi osztály megmozdult és védi igazát, hát csak mi, a mindenki igazát, a mindenki erkölcsi és anyagi érdekét munkáló közjegyzőhelyettesek mondjunk le igazunk védelméről. Nem, ennek az állapotnak fenntartásához mi, akiknek bőrére megy a vásár, passiv viselkedésünkkel többé hozzá nem járulhatunk. A jogaiba visszaállított erkölcs, igazság és törvény uralmának e korszakában hadd legyen világosság intézményünk elbirálásában is; vessük fel a lenni, nem lenni kérdését s ha úgy találnók, hogy ez intézményre többé szükség nincsen, akkor hát szűnjön meg, de ne ámítson el többé egy törvényben bízó naivat, vagy bolondot. De amíg fennáll ez az intézmény s hitünk szerint fenn kell állania, mert jogi életünk küszöbön álló nagy reformjánál a közjegyzői intézményre, mint amely egyedül hivatott a bíróságok ballasztját képező perenkívüli jogot, ezek hatásköréből saját vállaira venni, nagy szerep vár: addig meg nem szűnhetünk igazunkat hangoztatni, érdekeinket védeni. Tömörülnünk, egyesülnünk kell! Fell kell világosítanunk a közjegyzőket is, hogy legsajátabb érdekeiket is szolgálják, ha a boldogulás akadályait a mi útunkból elhárítani iparkodnak, mert akkor ismét, mint egykoron májusban, sok megbízható és képzett munkatársra számíthatnak. Meg kell értetnünk velük, hogyha eddigi tétlenségünkől talpra nem állanak, a vis inertiae örök törvényénél fogva nemcsak a mi létünk, de az ő existenciájuk is a megsemmisülésnek néz elébe. A jegyzők

máris szabadalmazott versenytársaink; folyamatban van az ügyvédeknek némely közjegyzői functióval való megbízatása; készül a váltóóvás reformja, úgy hogy szinte meg lehet jósolni azt az időt, amidőn az események rohanó áradata az intézményt el fogja nyelni. Fel kell világosítanunk a kamarákat, hogy ha jelöléseiket illetékes helyen figyelemre sem méltatják, minek adnak többé „véleményt“ a pályázókról. Kivánságaink a következők legyenek: A teljes restitutio integrum; a közjegyzői állás ismét közjegyzői gyakorlathoz kötött állás legyen; addig is az incompatibilitási törvény olyképp egészítsék ki, hogy országgyűlési képviselők ebbeli minőségének megszűnte után, csak egy év múlva nevezhetők ki kir. közjegyzővé; s hogy a gyakorló ügyvéd, bíró vagy jogtanár is csak egy évi megelőző közjegyzői gyakorlat után legyen közjegyzővé kinevezhető, mert tarthatatlan állapot az, hogy 100 gondtalan megélhetést nyújtó közjegyzői állásra a mintegy 100 főnyi helyettesi kar pályázatánál Magyarország parlamentjének 126 ügyvéd-képviselőjével találja magát szemben.

*

A kassai kir. közjegyzői kamara mult évi december hó 22-én tartotta meg rendes évi közgyűlését *Szmrecsányi László* kir. közjegyző elnöklete alatt.

Elnök magát a szokásos megnyitó beszéd alól felmenteni kéri, minthogy a fennálló, köztudomású viszonyok közepette, a közjegyzői intézményt érdeklőleg, csakis recriminációkba bocsátkoznia és sokszor hallatott kívánalmakat ismételnie kellene, aminek ezidőszerint célja nem lenne. Szívélyesen üdvözli dr. Kubinyi Jánost, mint rövid idő előtt Nagyrőczére kinevezett közjegyzőt, abban a meggyőződésben, hogy a kineveztetéséhez fűzött reményeknek megfelelően, az intézménynek buzgó, hasznos tagja leend. Szomorú kötelességet teljesít, amikor bejelenti, hogy Ferdinándy János, ki az intézmény létesítése óta mint nagyrőczei közjegyző működött s a kamarai tagok nestora volt, és Pekáry János, ki 1886. július 16-a óta töltötte be a tokaji állást, elhaltak. Mindkettő buzgóságánál és becsületos, tiszta jelleménél fogva kegyeletes megemlékezésre méltó tagja volt a kamarának, kiknek emlékét jegyzőkönyvileg megörökíteni javasolja.

Ezután a megjelenteket üdvözli, az ülést megnyitja és a titkárt a jegyzőkönyv vezetésére és a jelentés előadására felkéri.

Az előterjesztett jelentés szerint a közjegyzők ügyforgalma 1906. évben a következő volt:

A bevezetések száma	1906-ban	1905-ben	több	kevesebb
ügykönyvben	8735	8524	211	—
óvaskönyvben	16487	14330	2157	—
hagyat. könyvben . . .	12372	13387	—	1015
birói megb. „	282	243	39	—
másol. hitel. „	2931	2593	338	—
magánbeadv. „	2871	2787	84	—
fordítások „	799	699	100	—

Eszerint a tulajdonképeni közjegyzői forgalom — évek óta először — nem apadt, hanem 1⁰/₀-al, az óvások száma 14⁰/₀-al emelkedett, ellenben a hagyatékok száma 7⁰/₀-al csökkent, a közjegyzők összkeresete tehát mindenestre, bár nem lényegesen, kevesbedett.

Megválasztattak elnöknek: *Szmrecsányi László*, alelnöknek: *dr. Kazinczy Gyula*, választmányi rendes tagoknak: *dr. Kazinczy Gyula*, *dr. Kovaliczky Elek*, *dr. Markó Sándor* és *Polányi Géza*; választmányi póttagoknak: *dr. Weisz Bernát* és *dr. Wesselényi Mátyás*; fegyelmi bírósági rendes tagoknak: *dr. Kazinczy Gyula* és *Szmrecsányi László*, póttagoknak: *Szaffka Pál* és *dr. Wesselényi Mátyás* kir. közjegyzők.

A közgyűlés utasította a választmányt, hogy a kamara alakulásáról teendő jelentésében az igazságügyi kormányznál — egyéb lépéseket időszerűtleneknek tartván — az intézmény legégetőbb kérdéseit, úgymint a qualificationalis törvény megváltoztatását, a községi jegyzők működésének túltengését, a telekkönyvi kényszer behozatalát és a teljesen elavult közjegyzői és hagyatéki díjszabályzat reformálását legalább felemlítse és amikor ezt időszerűnek tartani fogja, a társ kamarákkal érintkezésbe lépjen arra nézve, nem lenne-e célravezető úgy az itt említett kérdések, valamint a közjegyzői intézmény fejlesztésére alkalmas egyéb alkotások érdekében a kir. közjegyzőket országos congressusra egybehívni.

*

A pécsi kir. közjegyzői kamara mult évi szeptember 22-én tartotta meg rendes évi közgyűlését *Ursziny Pál* kir. közjegyző elnöklete alatt.

Elnök a közgyűlést megnyitván, a megjelent tagokat meleg szavakban üdvözli és az előterjesztett elnöki jelentésben sajnálattal mutat reá arra a tényre, hogy ismét egy év pergett le, mely nemcsak nem váltotta be intézményünk immár égető szükségévé vált reformálásába vetett hitünket, sőt nagy és fontos érdekeinket láttuk

játékszerré letörpülni; de a kamarát közelről is súlyos veszteségek érték: Baranyai Béla, volt kamarai elnök, ki elborult lélekkel az élőhalottak házában vívódik még a fizikai megsemmisüléssel, állásától a kir. Curia 571/1906. számú fegyelmi ítélete gondnokság alá helyezés okából megfosztatott. Alig szunnyadt el a sajtó érzés, melyet bennünk a megrendítő vég keltett, máris újabb fájdalmas csapást mért reánk a végzét: 1907. évi április 17-én meghalt Ziegler Kálmán csáktornyai kir. közjegyző.

Elnök úgy a maga, mint a kamarai tagok nevében is a beléjük helyezett bizalmat megköszönvén, megbízásukat a közgyűlés előtt leteszik és az elnök kéri a közgyűlést, hogy az új választás megejtése végett egy szavazatszedő bizottságot küldjön ki, kéri azonban, hogy őt elnökül többé ne válasszák, mert egészségi állapota a tisztség viselését meg nem engedi.

A megejtett választásokon megválasztottak elnökké: *dr. Madarász István*, pécsi kir. közjegyző. Kamarai rendes tagokká: *dr. Plihál Viktor*, nagykanizsai kir. közjegyző, egyúttal mint legtöbb szavazatot nyert rendes tag alelnökké és *dr. Bárdi György* kaposvári, *Ursziny Pál* dárdai, *Nagy Ernő* szigetvári, kamarai póttagokul: *dr. Tolnai Géza* siklósi, *dr. Kasza Sándor* marczali kir. közjegyzők.

*

Személyi hír. Meghalt *Nagy Ernő* szigetvári kir. közjegyző, a pécsi kir. közjegyzői kamara választmányi tagja.

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Szerkeszti:	Szerkesztőség és kiadó
Egész évre . . . 10 kor.	DR. CHARMANT OSZKÁR budapesti kir. közjegyző.	== hivatal ==
Félévre 6 „	Főmunkatárs:	Budapest, Andrassy-út 9.
	Dr. HOLITSCHER SZIGFRID budapesti kir. közj.-helyettes.	

Tartalom: A tilos és a jó erkölcsökbe ütköző szerződésekről. — Esetek a hagyatékgyakorlatból. — A kir. közjegyzők országos egyletének emlékirata az igazságügyministerhez, az ügyvédeknek a kir. közjegyzőség ellen intézett mozgalma tárgyában. — Felsőbirósági határozatok. — Közlemények.

A tilos és a jó erkölcsökbe ütköző szerződésekről.

(Folytatás.)

Áttérhetünk már most az *ügylet magánjogi semmisségét okozó tulajdonképeni törvényes tilalmakra*, melyek megszegése jobbára, de nem kivétel nélkül, a közrenddel vagy az erkölcsiséggel való ellenkezést is magában foglalja.

4. Tilos az 1894: XXXI. t.-cz. 2. §-a értelmében és a jó erkölcsökkel is nyilván ellenkezik a jegyesek között kötött házassági szerződésben valamely teljesítés kikötése arra az esetre, ha a házasságot meg nem kötnék. A házasságkötés feltétele mellett szolgáltatott érték visszaszolgáltatásának kikötése azonban nem esik ezen tilalom alá s ehhez képest az alsóbiróságok ítéletének megváltoztatásával érvényesnek mondotta ki a Curia azt a szerződést, mely szerint a házasság céljából átadott ingatlanok abban az esetben, ha a házasság létre nem jön, visszaadandók, „mert a felperes keresetében nem a házasság létre nem jöttének esetére kikötött valamely teljesítésnek a foganatba vételét és végrehajtását, hanem a házasság megkötésének reményében és feltétele alatt már adott teljesítménynek a hatálytalanítását és az előbbi jogállapot vissza-